

BOEKPRESENTATIE EEN LERAAR MET EEN EIGEN KLEUR

AFRONDIG LECTORAAT NARRATIEVE PROFESSIONELE IDENTITEIT

Op 16 juni is het lectoraat **Narratieve Professionele Identiteit** afgesloten met een conferentie waar ook het boek *Een leraar met een eigen kleur. Ontwikkeling van professionele identiteit* is gepresenteerd. De titel van het boek accentueert het belang van aandacht voor de uniciteit van de leraar. Om een eigen kleur te kunnen en mogen ontwikkelen is het essentieel dat de aanstaande leraar de ruimte krijgt om na te denken over waar zijn uniciteit ligt en hierbij begeleiding krijgt. In deze bijdrage lichten we de totstandkoming van het boek toe en vertellen we meer over de inhoud.

EEN LERAAR MET EEN STERKE EN ZELFBEWUSTE IDENTITEIT

Het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit is in 2017 gestart als voortzetting van het lectoraat Reflectie en Retorica dat in 2007 ingericht is. De keuze voor beide lectoraten is geworteld in de traditie van Hogeschool KPZ gericht op emancipatie via onderwijs, met expliciete aandacht voor taalstimulering en ontwikkeling

van de eigen identiteit. Dat was al zo in 1896 bij de stichting van de normaalschool, een kweekschool voor onderwijzers, in Steenwijkerwold en dat is na 125 jaar nog steeds het geval. Bij beide lectoraten is reflectie het middel om een sterke en zelfbewuste identiteit te ontwikkelen en in beide lectoraten wordt die identiteit zichtbaar in het verhaal van de (aanstaande) leraar. Reflecteren is een bepaalde vorm van nadenken en wordt gedefinieerd als: 'nadenken over wat je op welke manier hebt gedaan in een educatieve leersituatie en waarom je het op deze manier gedaan hebt, met het doel tot (nieuwe) inzichten te komen; inzichten in/over jezelf en je eigen leren en ontwikkeling in relatie tot de samenleving waarin je leeft; inzichten in/over je leerlingen en hun leren en ontwikkeling in relatie tot de samenleving waarin ze leven; inzichten die handvatten bieden voor verbetering.' (Pauw, 2007, p. 104).

Een leraar met een sterke en zelfbewuste identiteit denkt na over wat hij vindt, voelt, weet,

doet, kan en wenst. Zijn gedachten toetst hij aan andere inzichten en die nieuw verworven inzichten past hij toe in zijn onderwijs. Onder professionele identiteit verstaan we: 'Het geheel aan opvattingen, kennis, gedragingen en vaardigheden waardoor je voor een ander (de leerlingen, collega's, schoolleiding, ouders, inspectie) herkenbaar bent als een bekwame leraar' (Pauw et al., 2017, p. 12).

Ietje Pauw en Wenckje Jongstra

ZELFGESCHREVEN VERHALEN OVER PRAKTIJKERVARINGEN

Het lectoraat heeft een narratieve reflectiemethode ontwikkeld, waarbij persoonlijke, waargebeurde verhalen over een ervaring in de klas worden gebruikt als basis voor reflectie als middel om de professionele identiteit van (aanstaande) leraren te ontwikkelen en te versterken. Het schrijven van egodocumenten, zoals persoonlijke verhalen over persoonlijke ervaringen, maar ook dagboeken, brieven en autobiografieën, is een belangrijk middel om inzicht te krijgen in de eigen identiteit. Deze documenten weerspiegelen de identiteit van de schrijver. Zijn identiteit, en daarmee zijn eigen kleur, schemert door in de verhalen die hij schrijft over een gebeurtenis in de klas, op het schoolplein, met ouders of met collega's. Het (her)lezen van deze persoonlijke verhalen vormen een onuitputtelijke bron van inzicht in de ontwikkeling van de professionele identiteit voor de (aanstaande) leraar zelf, maar ook voor lerarenopleiders of collega's.

WISDOM

Het uiteindelijke doel van narratieve reflectie als middel om de professionele identiteit te ontwikkelen en te versterken is: meer wijsheid, samengevat in het acroniem WISDOM (Pauw & Van Lint, 2021, p.35).

Waarnemen van de situatie	WIS: schrijven van verhalen
Interpreteren en selecteren	
Structureren	
Diagnose van het probleem	DO: commentaar-fase
Oplossing en scenario	
Meester van de situatie	M: managen van de situatie

De WIS staat voor het proces van het schrijven van verhalen: waarnemen, interpreteren en structureren. (Aanstaande) leraren ervaren of kijken naar een situatie, waar ze zelf deel van uit hebben gemaakt.

Ze interpreteren deze situatie en kiezen vervolgens een deel ervan om een verhaal te maken. Ze structureren dat verhaal daarna in een opening, expositie, ontwikkeling, conflict en oplossing, en eindigen met een of meer gekozen zinnen, die de kern van de thematiek prikkelend duiden. De D en O staan voor het commentaargedeelte: diagnose en oplossing. In het verhaal kwamen de leraren een conflict tegen of observeerden ze iets opmerkelijks met betrekking tot de plot of de personages. Ze kiezen dat conflict of het opmerkelijke en vragen zich af wat er is gebeurd: waarom deze confrontatie, waarom dit gedrag, waarom deze oplossing? Dat is de diagnose (D). De volgende stap, de O-fase, is antwoorden vinden door na te denken, voorlopige hypothesen te formuleren, (pedagogische en educatieve, sociologische of politieke) literatuur te lezen die verband houdt met de hypothese, de meest waarschijnlijke of gewenste oplossing te kiezen en een scenario voor de volgende lessen te ontwerpen, gebruikmakend van de nieuw opgedane kennis en inzichten. In de M-fase proberen de (aanstaande) leraren het scenario in de klas uit te voeren, en reflecteren ze op de gebruikerswaarde van de oplossing, waarbij de cyclus opnieuw zou kunnen beginnen.

NARRATIEVE REFLECTIE, PROFESSIELE IDENTITEIT EN TAALSTIMULERING

Het boek *Een leraar met een eigen kleur* omvat drie secties, die overeenkomen met de drie thema's die binnen het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit te onderscheiden zijn: narratieve reflectie, professionele identiteit en taalstimulering. Elk hoofdstuk in dit boek bevat een verhaal waarin de professionele identiteit van de (aanstaande) leraar doorschemert. Deze drie secties worden kort toegelicht.

Sectie I: Narratieve reflectie

In vijf paragrafen wordt de geschiedenis van vijftien jaar narratieve reflectie beschreven, waarbij aandacht is voor de grondslagen van de narratieve reflectiemethode, de identiteit in de verhalen van aanstaande leraren, emoties, waarden en wereldbeeld in de verhalen van aanstaande leraren, de ontwikkeling van reflectie-instrumenten en wat de methode vraagt van de student en de begeleider.

Sectie II: Professionele identiteit

In vijf hoofdstukken worden verschillende aspecten van professionele identiteit belicht. Zo wordt ingegaan op de ontwikkeling van de professionele identiteit van aanstaande leraren gedurende hun opleiding, hoe derdejaarsstudenten hun ontwikkeling van de professionele identiteit zien, een instrument om zowel de actuele als de ideale professionele identiteit in beeld te brengen genaamd de Reflectieradar Professionele Identiteit, het belang van veerkracht voor aanstaande leraren en de noodzaak voor inter-professionele samenwerking.

Sectie III: Taalstimulering

Deze sectie bevat vier hoofdstukken. Er wordt ingegaan op het belang van allesomvattend én gericht taalbeleid voor het onderwijs. Een ander hoofdstuk geeft een beschouwing op de leesbevorderende rol van de

leraar en presenteert hierbij een set competenties. Het derde en vierde hoofdstuk gaan over schrijfonderwijs (stellen). Hoofdstuk 3 belicht effectief schrijfonderwijs en de doorwerking van tien jaar onderzoek naar schrijfdidactiek in de klas. Hoofdstuk 4 gaat in op effectieve feedback op leerlingteksten en de rol van de leraar hierbij.

TOEKOMST

Het lectoraat Narratieve Professionele Identiteit is per 1 juli 2021 beëindigd. Het ligt in de rede te veronderstellen dat de onderzoeken die beschreven staan in het boek voortgezet zullen worden. De recent opgerichte onderzoeksscholen vormen hiervoor een geschikte onderzoeksomgeving. Het betreft deels academische opleidingsscholen en deels scholen die zich bij Hogeschool KPZ hebben aangemeld om deel uit te maken van het nieuwe profiel van onderzoeksscholen.

Alle stagescholen van Hogeschool KPZ ontvangen gratis twee exemplaren van *Een leraar met een eigen kleur* via de instituutsbegeleider van Hogeschool KPZ.

OVER DE AUTEURS

Dr. Ietje Pauw is lector Narratieve Professionele Identiteit van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

Dr. Wenckje Jongstra is associate lector Taalstimulering van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

BESPROKEN BOEK

Ietje Pauw en Wenckje Jongstra (Eds.)

Een leraar met een eigen kleur.

Ontwikkeling van professionele identiteit. 216 pagina's.

Pictogrammen: Floris van Lint.

Gompel Svacina.

LITERATUUR

Pauw, I. (2007). *De kunst van het navelstaren. De didactische implicaties van de retorisering van reflectieverslagen op de pabo. Een exploratieve studie.* KPZ In Druk.

Pauw, I., Van Lint, P., Gemmink, M., Jongstra, W., & Pillen, M. (2017). *Een leraar als geen ander. Ontwikkeling van professionele identiteit van leraren door verhalen.* Garant.